

تأثیر حجاب بانوان بر میزان امنیت اجتماعی مطالعه موردی (زنان شهپر ارزوئیه در سال ۱۳۹۳)

سعید علوی^۱، زهرا حسنی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۱/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۱۸

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه بین حجاب بانوان و امنیت اجتماعی آن‌ها در شهر ارزوئیه انجام شده است. در این پژوهش از روش تحقیق همبستگی، استفاده شده است. نمونه این پژوهش شامل ۱۰۰ نفر از زنان شاغل است که با توجه به هدف و فرضیات مطرح شده مورد آزمون قرار گرفتند. چارچوب نظری استفاده شده در این تحقیق نظریه‌های کنترل اجتماعی است. ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه ۳۳ سوالی محقق ساخته است. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، و کای اسکوار استفاده شد. و در نهایت نتایج نشان داد که همبستگی معناداری بین حجاب بانوان و امنیت اجتماعی آن‌ها وجود دارد. همچنین بین حجاب بانوان و مزاحمت‌های خیابانی، خشونت در محیط کار، خشونت در محیط عمومی و سلامت روانی آن‌ها رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

کلیدواژه: امنیت، امنیت اجتماعی، حجاب، زنان

۱- کارشناس ارشد علوم سیاسی، عضو پژوهشگران ف.ا.ا. کرمان: (نویسنده مسئول) ۰۹۱۳۲۷۹۳۰۰۱ - Alavi.21@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد تاریخ اسلام و ایران، مدرس دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۳۲۴۷۹۵۷۸ - Z.hasani@gmail.com

مقدمه

مسئله حجاب و اخلاق اجتماعی زن چیزی نیست که به تازگی مطرح شود زیرا مسائل مربوط به این بحث در آیات و روایات و کتب فقهی و علمی قرن‌ها در معرض دید همگان قرار داشت.

حجاب مجموعه ارزش‌های انسانی و رعایت‌هایی است که به جامعه پاکی و سلامت بخشیده و آن را از شرافت‌ها و وسوسه‌ها و آلودگی‌ها مصون نگاه می‌دارد و نهایتاً ارزش انسان در گرو اعمال و کردارش است اگر مثبت باشد برای خود و جامعه مثمر ثمر است و اگر برعکس منفی باشد هم خود را گرفتار تباهی ساخته و هم می‌تواند عاملی باشد که دیگران را به این امر بکشاند، در این صورت ارزش‌های انسانی را تباه کرده و راه هلاکت را در پیش روی خود هموار ساخته است. حجاب و حیا که از ویژگی‌های فطری زن است در واقع تدبیر آفرینش است، برای صیانت گوهر درونی زن و حفظ موقعیت او در برابر مرد. در جامعه‌ای که فرهنگ حجاب تضعیف شود، بی‌تردید فرهنگ خودآرایی و خودنمایی و بازار دلربایی در میان زنان و دختران رونق می‌گیرد، و اگر با فقر اقتصادی و فرهنگی شود این حرکات مضاعف، به شکل یک مسابقه مبتذل و رقابت نا صحیح جلوه خواهد کرد و در نتیجه بنیادهای اخلاقی و نظام خانوادگی را مختل خواهد نمود. بی‌بند و باری، دروغ‌گویی، مکر و تزویر، عشوه‌گری و بلند پروازی، روحیه انتقام جویی و روابط نامشروع از ثمرات این فرهنگ به شمار می‌رود. اما در جوامعی که فرهنگ حجاب حاکم و یا غالب باشد عفت و حیا، صداقت و پاکی، تقوا و صیانت اخلاقی، روابط سالم و معقول، کرامت نفس و روحیه عفو از برکات رعایت حریم و حایل بین زن و مرد است.

امنیت اجتماعی به قلمروهایی از حریم افراد مربوط می‌شود که در ارتباط با دیگر افراد جامعه، سازمان‌ها و دولت است. اکثر افراد جامعه به طور مستمر و در طول زندگی روزمره با این قلمروها روبه‌رو می‌شوند و زندگی آن‌ها مستلزم ارتباط در این قلمروهاست.

همه جوامع یک سری نیازهای اساسی دارند که معمولاً مشترک است مانند غذا، خوراک، امنیت و... که امنیت اجتماعی هر جامعه یکی از نیازهای اساسی است. امنیت در مفهوم عینی آن اندازه‌گیری فقدان و تهدید علیه ارزش‌ها است، در مفهوم ذهنی آن فقدان احساس ترس از این که چنین ارزش‌هایی مورد حمله قرار خواهد گرفت. امنیت اجتماعی توانایی جامعه در دفاع از خصوصیات و ویژگی‌های اساسی خود در برابر تهدیدات و تغییرات واقعی و احتمالی است.

بیان مساله

مسئله حجاب و فطری بودن آن در آیات و روایات و مکتب فقهی آمده است و این که حجاب به عنوان یک ارزش می‌تواند بررسی شود. رعایت صحیح حجاب باعث سلامت و پاکی جامعه و اثرات مثبت آن می‌شود و بر عکس رعایت نکردن آن باعث تباهی و بی‌بند و باری در جامعه می‌شود که ما این اثرات مثبت و منفی را در طول تاریخ دیده‌ایم. اما مساله مورد بررسی ما ارتباط بین حجاب و امنیت در اجتماع است زیرا زندگی اجتماعی جزئی جدایی‌ناپذیر از حیات فرد است و گذران زندگی هر فرد در بستری از روابط اجتماعی شکل می‌گیرد و چه بسا کیفیت این روابط می‌تواند تأثیری ژرف در جامعه داشته باشد که این تأثیر از چند بعد قابل بررسی است و زمانی کیفیت روابط می‌تواند خوب و در راستای رسیدن به اهداف متعالی باشد که فرد در محیطی با امنیت فعالیت داشته باشد و ما قصد داریم بررسی کنیم آیا حجاب می‌تواند امنیت را در روابط اجتماعی محقق سازد. و این که آیا حجاب می‌تواند باعث امنیت که همان توانایی جامعه در دفاع از خصوصیات و ویژگی‌های اساسی خود در برابر تغییرات و تهدیدات است و هویت فرد را به خطر می‌اندازد و نهایتاً باعث احساس امنیت فرد در جامعه بشود و مواردی از قبیل خشونت در محیط کار، خشونت در محیط عمومی یا مزاحمت‌های خیابانی برای زنان که بر هم زنده‌ی امنیت آن‌ها است، آیا می‌توانیم آن‌ها را با سلاح حجاب خنثی و در نهایت امنیت اجتماعی زنان را بالا ببریم.

مسئله حجاب به عنوان یک پدیده فرهنگی است که در قالب اختلالات هنجاری جامعه به اشکال تضاد هنجاری، ناپایداری هنجاری، ضعف هنجاری و بی‌هنجاری پدیدار می‌گردد و در واقع از آسیب‌های اجتماعی است که در سطح رویین جامعه نمایان می‌شود و نمادی از آسیب در لایه‌های زیرین جامعه است. حجاب برای صیانت گوهر زن و حفظ موقعیت او در برابر مرد است.

این که بخواهیم در جامعه‌ای صد درصد امنیت وجود داشته باشد امکان پذیر نیست زیرا افراد جامعه آداب و رسوم و فرهنگ‌های مختلفی دارند که همواره درصدی از جرم و جنایت در جامعه وجود دارد که این طبیعی است؛ لذا می‌توان با افزایش مؤلفه‌هایی که منجر به امنیت بیشتر می‌شود این مساله را تا حدی حل کرد، پس ما باید ابتدا عوامل تأثیرگذار بر امنیت که مبتنی بر روابط اجتماعی و برخورد با جنس مخالف می‌باشند را شناسایی کنیم و وجود یا عدم وجود هر کدام را بر امنیت بررسی و به اثبات برسانیم که یکی از این عوامل تأثیرگذار می‌تواند حجاب زنان و امنیت اجتماعی آن‌ها باشد.

ضرورت و اهمیت تحقیق

حجاب تنها یک دستورالعمل دینی و وظیفه شرعی برای زنان نیست، بلکه از ضرورت‌های اجتماعی جوامع انسانی است که با وجود آن منافع و تأثیرات شگرفی در جامعه پدیدار شده و عدم رعایت آن، زیان‌ها و آثار مخربی در فرهنگ عمومی اجتماع و حتی اقتصاد و سیاست بر جای گذاشته است. زن در پرتو حفظ این ارزش می‌تواند عامل نیرومندی در جهت حفظ سنت‌ها و روابط اجتماعی سالم و ارزش‌های انسانی و معنوی باشد. به همین دلیل حجاب به عنوان بارزترین نشانه هویت زن مسلمان به شمار می‌رود و ما به وضوح در کشورهای اسلامی، آثار وجودی آن را می‌بینیم و در کشورهایی که با تجاوز استعمارگران، حجاب از میان رفته و یا کمرنگ شده، آثار زیان بار آن به خوبی مشهود و نمایان است. یکی از اثراتی که حجاب و عفت ورزی در جامعه به وجود می‌آورد، ایجاد امنیت، آرامش روانی و دوری از التهابات درونی است. بنابراین با توجه به این که زنان همپای مردان به کار و فعالیت می‌پردازند و شاید بیشترین وقت خود را در خارج از خانه می‌گذرانند، در نتیجه امکان این که با آسیب‌های اجتماعی روبرو شوند افزایش یافته است. امروزه هر چند داشتن امنیت اجتماعی به زنان محدود نمی‌شود و مردان نیز باید این حق را داشته باشند که در رفاه و آسایش به امور روزمره خود بپردازند، اما امنیت زنان بیشتر مورد تهدید قرار می‌گیرد تا مردان؛ لذا توجه به احساس امنیت زنان روز به روز بیشتر احساس می‌شود.

اهداف تحقیق

بررسی تأثیر ابعاد حجاب بر امنیت اجتماعی زنان

فرضیه تحقیق:

فرضیه اصلی:

به نظر می‌رسد بین حجاب بانوان و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

فرضیات فرعی

به نظر می‌رسد بین حجاب زنان و مزاحمت‌های خیابانی رابطه وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین حجاب زنان و خشونت در محیط کار رابطه وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین حجاب زنان و خشونت در محیط عمومی رابطه وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین حجاب زنان و سلامت روانی آن‌ها رابطه وجود دارد.

پیشینه تحقیق

احمدی و همکارانش (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان رابطه اعتقاد به حجاب و آسیب پذیری فردی، خانوادگی و اجتماعی به این نتیجه رسیده‌اند که اعتقاد به رعایت حجاب به عنوان مانعی در برابر آسیب پذیری فرهنگی عمل می‌کند.

عظیمان و بهشتی (۱۳۸۸) در پژوهشی تحت عنوان بررسی فلسفه و قلمروی حجاب در اسلام و آثار تربیتی آن که به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده به این نتیجه رسیده‌اند که مهم‌ترین آثار حجاب در بعد فردی؛ مصونیت، آرامش و امنیت زن و در بعد خانوادگی با استحکام و ثبات خانواده و در بعد اجتماعی سلامت اخلاق جامعه است.

در تحقیقی که توسط محمدی (۱۳۸۸) با عنوان امنیت اجتماعی راهکارها و راهبردهای آن صورت گرفته نتایج تحقیق نشان داد که یکی از عوامل موثر بر امنیت اجتماعی، حجاب و نوع پوشش است که بین امنیت اجتماعی، امنیت جانی و مالی، با حجاب و نوع پوشش رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

چارچوب نظری

چارچوب نظری این پژوهش براساس نظریه‌های کنترل اجتماعی است که از مهم‌ترین صاحب‌نظران مکتب کنترل اجتماعی، تراویس هیرشی است. وی معتقد است کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به جامعه است و اجزای تعلق و وابستگی به جامعه عبارتند از: ارتباط با سایر افراد، پذیرش و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی که ارزش و نتایجی برای آینده دارد، اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن.

وی می‌گوید: کیفیت هر کدام از موارد سه گانه فوق در هر مورد خاص می‌تواند موجب هم‌نواایی و نیز علت ناهم‌نواایی و هنجار شکنی باشد. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۸۹)

به اعتقاد هیرشی بزهکاری زمانی اتفاق می‌افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا به کلی از بین برود. (مشکاتی، ۱۳۸۱: ۱۲)

همچنین هیرشی معتقد است انسان‌ها به وسیله چهار عنصر زیر به هم پیوند می‌خورند: علاقه یا وابستگی، پایبندی یا تعهد، درگیری و باورهای فرد به قواعد اخلاقی و اجتماعی. (ستوده، ۱۳۸۲: ۱۳۸)

نظریه پردازان کنترل اجتماعی معتقدند برای این که بتوان نظم اجتماعی را برقرار نگاه داشت، باید رفتارهای اجتماعی الگو شده‌ای را از طریق فراگرد اجتماعی شدن و به

کمک نظارت اجتماعی به اعضای جامعه تلقین یا تحمیل کرد. بر طبق این نظریه، کنترل و نظارت اجتماعی می‌تواند یکی از عوامل مهم اجتماعی شدن و هم‌نوایی با جامعه باشد. هرگاه فردی نتواند رفتار پذیرفتنی و شایسته یک موقعیت را از خود نشان دهد، ما او را شخص منحرف می‌شناسیم. اگر این گونه انحرافات خارج از نظارت معیارهای اجتماعی ادامه یابد، جامعه با تهدید از هم گسیختگی رو به‌رو می‌شود. با کاربرد ابزارهای کنترل و نظارت اجتماعی جامعه می‌تواند بزهکاران را زندانی کند. گذشته از این نظارت رسمی، نظارت‌های غیر رسمی دیگری چون طرد گروه نیز می‌تواند به عنوان روش‌های موثر نظارت اجتماعی به کار آیند. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۹۰)

علاوه بر صاحب‌نظران کنترل اجتماعی، برخی دیگر از جامعه‌شناسان نیز به اهمیت نقش و کارکرد دولت در برقراری نظم و امنیت در جامعه اشاره کرده‌اند. به عنوان مثال باری بوزان در کتاب خود تحت عنوان «مردم دولت‌ها و هراس» مطرح می‌کند: از آنجایی که جامعه از افراد مختلفی که دارای منافع و مناسبات متفاوتی می‌باشند، تشکیل شده است، پس این افراد در جامعه خود به عنوان منبع ناامنی تلقی می‌شوند، به طوری که هر کس به دنبال تأمین منافع خود است، اما به تدریج افراد در اثر آگاهی و پی بردن به تهدیدات و منابع ناامنی خود و برای حفظ خویش و دارایی‌شان، آماده واگذاری آزادی خود به مرجع مستقلی به نام دولت می‌گردند. به تدریج این وضعیت به صورت ساز و کاری در می‌آید که از طریق آن مردم در صدد دستیابی به سطوح کافی از امنیت در مقابل تهدیدات جامعه می‌باشند. براساس این دیدگاه هر چه یک جامعه دارای دولت و ساختار سیاسی قوی و قدرتمندتری باشد، امنیت افراد بهتر و با هزینه کمتری تأمین می‌گردد، اما در کشورهایی که ساختار حکومت به خوبی نهادینه نشده و ضعیف باشد، افراد برای تأمین امنیت خود به ساز و کارها و ابزارهای اجتماعی متوسل می‌شوند. خانواده، ایل، سازمان‌های مذهبی، و محلی، در این گونه جوامع نقش مرکزی پاسخگویی به نیازهای امنیتی فردی را بازی می‌کند. (بوزان، ۱۳۷۸: ۸۶-۸۷)

تالکوت پارسونز معتقد است: امنیت اجتماعی با حفظ و ادامه توانایی نهادهای جامعه برای انجام وظایف کارکردیشان فراهم می‌شود، یعنی امنیت اجتماعی با ایجاد و حفظ شرایطی، بستری لازم را برای کارکرد نهادهای اجتماعی فراهم می‌نماید تا در انسجام جامعه نقش ایفا نمایند. امنیت اجتماعی از نهادهای جامعه پذیر ریشه گرفته و اعتقاد، اطمینان، همکاری، همیاری از جمله شاخصه‌های آن بوده و زور و قدرت در امنیت اجتماعی ابزار کار آمد نخواهد بود، بلکه ابزارهای اطلاع رسانی و آموزش مفید می‌باشند.

از نظریات سونز مهم‌ترین بعد امنیت اجتماعی، امنیت فرهنگی ایست که خرده نظام‌های اجتماعی به آن احتیاج دارند. (ترنر، ۱۳۷۳: ۸۱)

روش شناسی تحقیق

در این پژوهش از دو روش برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است:

۱) اسنادی: با مراجعه به کتب و منابع موجود از جمله مجلات تخصصی و کتب در مورد حجاب و امنیت اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفت و بر این اساس قسمت‌های اولیه پژوهش تدوین گردید.

۲) پیمایشی: در این روش با مشخص کردن جامعه آماری و تعیین حجم نمونه، از تکنیک پرسشنامه استفاده شد و با توجه به آن سوالات مورد نظر مطرح و پس از تکمیل آن‌ها، فرضیه‌های تحقیق مورد آزمایش قرار گرفتند.

کارکردهای حجاب

مقوله «پوشش و استتار بدن» به عنوان جزء جدایی ناپذیر حیات انسانی و مصداق اصلی حجاب، امری کاملاً مشهود و بی نیاز از تعدیل است. برای حجاب کارکردهایی در دو حوزه فردی و اجتماعی، قابل تصور است:

الف/ کارکردهای فردی

همچون پاسخگویی به نیاز فطری (خود استتاری و تأمین امنیت در برابر گرما و سرما).

ب/ کارکردهای اجتماعی

هویت بخشی و ایجاد امنیت اجتماعی از جمله این کارکرد هاست، چرا که نوع پوشش و حجاب نشان دهنده سنت‌ها، ارزش‌ها و باورهای یک جامعه است. اسلام حجاب را از مصادیق مهم تحقق امنیت اجتماعی در جامعه معرفی کرده است و چالش‌ها، زمینه‌ها و راهبردهای بسیار مهمی را برای شکوفایی ذهن نواندیش افراد جامعه در این مورد تبیین نموده است.

جامعه پذیری حجاب

آشنایی فرد با معیارها، الگوها، آموزه‌ها و احکام دینی در فرآیند جامعه پذیری وی انجام می‌گیرد. در این فرایند است که فرد با محتوا و معنای این معیارها آشنا شده و آن‌ها را در

موقعیت‌ها و تعاملات زندگی روزمره خود به کار می‌گیرد. از سوی دیگر، حجاب داشتن یک آموزه و دستور دینی است که مبتنی بر آیات و روایات و احکام اسلامی است. جامعه پذیری حجاب، نوع خاصی از جامعه پذیری دینی افراد است؛ لذا همان عوامل، نهادها و موسسات و سازمان‌هایی که در جامعه پذیری افراد نقش دارند، به نحو مستقیم و غیر قابل انکاری در آشنا سازی فرد با مفهوم و معنای حجاب، یا به عبارت دیگر، جامعه پذیری نقش دارند. (زین آبادی، ۱۳۸۶: ۱۸۷)

عوامل جامعه پذیری حجاب

۱- خانواده

خانواده به عنوان یکی از نهادهای اولیه و مهم جامعه بشری، در طول زمان‌های مختلف، دارای کارکردها و وظایف مختلف و متفاوتی مانند تولید نسل، حفاظت از افراد، تربیت و پرورش کودکان و... بوده است. خانواده به عنوان یک نهاد، نخستین منبع یادگیری اجتماعی کودک است. اعضای خانواده با انجام و اجرای مراسم و آداب دینی، به نحو موثری رفتار کودک را تحت تأثیر خود قرار داده و اعتقادات و احکام و شعائر دینی را به او منتقل می‌سازد.

۲- مدرسه و مراکز آموزشی

مدرسه پس از خانواده مهم‌ترین نهادی است که نقش عمده‌ای در یادگیری افراد، به خصوص کودکان و نوجوانان ایفاء می‌کنند. مدرسه، اولین مکانی است که پس از خانواده کودک نوعی اقتدار و قدرت را در خود احساس می‌کند، اما اقتدار رسمی و منظم که تحت آن ناچار به یادگیری و انجام اعمال خاص در شبانه روز است.

آشنا سازی فرد با مفهوم و معنای حجاب در مدارس از سه طریق انجام

می‌گیرد:

الف/ از طریق کتب و منابع درسی و برنامه‌های مذهبی

ب/ از طریق ارتباطات و تعاملات معلم با دانش آموز

ج/ از طریق فضای مدرسه، سازمان‌ها، و گروه‌های موجود در مدرسه

آموزش‌های مذهبی ارائه شده در مدرسه، نقش مهمی در رشد روحیه مذهبی کودکان و نوجوانان دارد. این آموزش‌ها در ادامه آموزش نهادهای دیگر، به خصوص خانواده، دوستان، همسالان، مساجد، و رسانه‌های همگانی است.

۳- وسایل ارتباط جمعی

یکی دیگر از نهادهای مهم که نقش موثر در آشنا سازی فرد با مفهوم و معنای حجاب بازی می کند، وسایل ارتباط جمعی است که با بخش کثیری از مردم سر و کار داشته و وظیفه اطلاع رسانی به آنان را برعهده دارند.

از میان این وسایل، تلویزیون از سایرین موثرتر و با اهمیت تر تلقی می گردد. «گربر» معتقد است: تلویزیون وسیله ای است برای جامعه پذیر کردن مردم و در یک کلمه کارکرد تلویزیون، کارکرد فرهنگی است؛ برون داد تلویزیون پیام های سیستماتیک است که از طریق پیام های آن، همه جامعه تحت تأثیر قرار گرفته و نتیجه این تأثیر جامعه پذیری است.

«جورج کامستاک» نیز معتقد است: تلویزیون عقاید، ارزش ها و انتظارات افراد را تحت تأثیر قرار می دهد. ارزش های مردم از طریق تلویزیون همگن می شوند. تلویزیون اثری شبیه کننده داشته و در ایجاد هنجارها و جامعه پذیر کردن مردم و انتقال و انتشار ارزش ها نقش موثری دارد.

۴- گروه های همسالان

یکی از گروه های موثر و تأثیر گذار بر آشنا سازی فرد با معنا و مفهوم حجاب گروه های همسالان است. گروه های همسالان به گروه هایی اطلاق می شود که اعضای آن به طور نسبی از موقعیت اجتماعی کم و بیش مشابهی برخوردار بوده و با یکدیگر پیوندهای نزدیکی دارند. این گروه ها یکی از اساسی ترین اشکال روابط اجتماعی هستند و در یادگیری های اجتماعی و تطابق افراد در جامعه نقش مهمی بازی می کنند.

۵- دولت و سازمان های سیاسی

نهاد دولت، یکی از نهادهای موثر در آشنا سازی فرد با مفهوم و معنای حجاب است. تصمیمات، برنامه ها و سیاست هایی که دولت و مسئولین دولتی می گیرند، تأثیر بسیار مهمی در عملکرد سایر نهادهای جامعه دارد. در تمام جوامع، نهادهای مختلف، ارتباط تنگاتنگ و پیچیده ای با هم داشته و نهاد دولت، به عنوان نهاد برتر و حاکم بر نهادهای دیگر شناخته می شوند و نحوه تعاملات و رفتار سایر نهادها را تبیین می نماید. (زین آبادی،

۱۳۸۶: ۲۰۱)

۶- نهاد روحانیت

نهاد روحانیت، به عنوان نهادی است که وظیفه اصلی آن انتشار و تبلیغ عقاید دینی است. منظور از نهاد روحانیت سازمانی است که وظیفه نشرو انتقال اصول، ارزش‌ها، احکام و دستورات دینی را در جامعه برعهده دارد.

پیامدهای رعایت صحیح حجاب

۱- آثار فردی حجاب

الف) موفقیت‌های معنوی

شاید مهم‌ترین تأثیر فردی حجاب همین نکته باشد که زن با اعلام بندگی خویش و اطاعت از فرامین الهی، این حکم را به تمام و کمال اجرا می‌کند و پس از آن، احساس شادمانی و رضایت درونی به او دست می‌دهد که این تاج بندگی را با افتخار بر سر نهاده است. زن پوشیده از بین خود و خدا، خدا را برگزیده است و از بین احکام دین و خواسته‌های نفس به احکام دین روی آورده است. چنین انتخابی به روحیه، تفکر و عمل او، حال و هوای دیگری می‌بخشد و به پوشش او معنا می‌دهد و آن را عملی منطقی، خدایسندانه و در راستای حرکت‌های تکاملی او قرار می‌دهد.

ب) حفظ احترام و ارزش فردی

اصولاً غلبه بر هواهای نفسانی و گذشت از لذت‌های حرام به انسان هیبت و وقار می‌بخشد. حجاب زن جهاد اکبر اوست که در ورای آن نفس اماره به زانو در آمده است. این حقیقت را همه می‌دانند و حتی دانشمندان غیر مسلمان به آن اذعان دارند که حجاب به زن هیبت و وقار می‌دهد و او را شایسته احترام دیگران می‌کند.

ج) مصونیت، آرامش و امنیت زن

انسان در پناه محافظ، احساس آرامش بیشتری دارد و در صورت پیشامدهای احتمالی از مصونیت آن برخوردار است. پوشش دینی نیز نگرهبان زن از نگاه‌های آلوده و آسیب‌های احتمالی است که به زن مصونیت و آرامش می‌دهد. هر چه این پوشش کامل‌تر شود، درصد امنیت و حفاظت آن بالاتر می‌رود. حفظ حریم زن باعث مصونیت او می‌شود و اولین اثر را بر آرامش روحی وی دارد، زیرا در سایه محفوظ ماندن این حریم بین خود و

نامحرم، احساس امنیت می‌کند و هیچ کسی جرئت تعرض به او را پیدا نمی‌کند. (اکبری، ۱۰۳:۱۳۷۷)

آثار خانوادگی حجاب

بدون شک سعادت هر جامعه‌ای در گرو سعادت خانواده‌های آن جامعه است. خانواده کوچک‌ترین و در عین حال حیاتی‌ترین و ارزشمندترین هسته و عنصر اجتماع است. خانواده کنون پرورش نسل آینده و پناهگاه روحی و عاطفی برای افراد جامعه است. جامعه‌ای که عنصر خانواده در آن متزلزل است، مثل ساختمانی است که از آجرهای پوک و پوسیده بنا شده است، کمترین طوفان و حادثه‌ای می‌تواند ساختمان جامعه را فرو بریزد، بنابراین، برای حفظ جامعه باید در حفظ و استحکام خانواده کوشید و راز نابسامانی غرب، هم تا حد زیادی در عدم توجه به این عنصر سازنده است.

این نکته که زن‌ها با حجاب خود، هم در تحکیم خانواده شخصی خود نقش دارند و هم در ثبات خانواده دیگری، امری واضح و روشن است. اما نقش حجاب در تحکیم خانواده شخصی زن به این لحاظ است که اطمینان و اعتماد شوهر را به پاکی خود جلب می‌کند و قطعاً چنین اعتماد و اطمینانی در حفظ خانواده موثر است. اما نقش آن‌ها در ثبات خانواده‌های دیگر، بدین لحاظ است که هر گاه مردها از تمتعات خارج از محدوده زناشویی و خانوادگی محروم باشند، طبعاً به همسران خود بیشتر توجه دارند و در نتیجه، خانواده‌ها استوارتر می‌شوند. البته این نکته را هم باید توجه داشته باشیم که حجاب، شرط لازم استحکام در خانواده است و نه شرط کافی آن؛ بنابراین، آن‌ها که می‌خواهند بنیان خانواده تزلزل نیابد، باید به شرایط دیگر نیز توجه کنند اما در عین حال می‌توان گفت: حجاب از موثرترین عوامل تحکیم روابط خانوادگی و بی‌حجابی از مخرب‌ترین عوامل تزلزل خانوادگی است. (سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۵)

آثار اجتماعی حجاب

اسلام برای حفظ سلامت اخلاق در جامعه، برخورد جدی و متین مرد و زن را پیشنهاد داده است. خداوند در مورد سخن گفتن و حتی در مورد راه رفتن به زنان تذکر داده که به گونه‌ای راه نروند که توجه مردان را برانگیزند. (سوره نور آیه ۳۳)

بنابراین سلامت اخلاق جامعه از اهداف والای اسلام است. پیامبر (ص) فرمودند: من برای تمام کردن مکارم اخلاق مبعوث شده‌ام. دقت در این بیان حکیمانه رهبر بزرگ

اسلام، این نکته را روشن می‌کند که برای تمام کردن مکارم اخلاقی جامعه، باید از همه زمینه‌ها استفاده شود و قطعاً یکی از عوامل مهم زمینه ساز، حجاب است.

امنیت اجتماعی

بی تردید هیچ عنصری برای پیشرفت، تکامل جامعه و شکوفایی استعدادها، مهم تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نیست و توسعه، خلاقیت و تحرک اجتماعی اثر بخش، بدون امنیت امکان پذیر نخواهد بود.

امنیت اجتماعی یکی از ضروری‌ترین نیازهای فرد، گروه و جامعه است و ادامه‌ی حیات و بقای جوامع بدون آن مشکل و غیر ممکن خواهد بود. به طور کلی تأمین امنیت اجتماعی در جامعه موجب تقویت امنیت ملی می‌گردد. زیرا مشارکت مردم با رضایتمندی و تکریم آنان توسط نیروی انتظام بخش جامعه، بسترهای لازم توسعه و رفاه در جامعه را فراهم می‌نماید.

امنیت اجتماعی، هدف اساسی و جوب حجاب

با توجه به آیات قرآن مجید، به خوبی مشخص و معین می‌گردد که هدف از تشریح و جوب حکم حجاب اسلامی دست‌یابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی جهت استحکام و گسترش امنیت اجتماعی است.

چون نگاه نامحرم توسط مردان، باعث تحریک و تهییج جنسی آنان و در نتیجه منجر به فساد و ریشه کن نمودن امنیت اجتماعی می‌شود، خداوند در کنار دستور حجاب و پوشش بدن به بانوان، مردان را نیز امر به حجاب و پوشش چشم داده و نگاه به نامحرم را برایشان، حرام کرده است؛ لذا هدف از جوب حجاب علاوه بر موارد مذکور، ایجاد صلاح و پیشگیری از فساد، جهت تأمین و گسترش امنیت اجتماعی است.

آثار و فواید حجاب اسلامی بر تحقق امنیت اجتماعی

آثار و فواید حجاب اسلامی بر گسترش امنیت اجتماعی، بسیار زیاد است که برخی از آن‌ها عبارتند از:

- ۱- ایجاد آرامش روانی بین افراد جامعه
- ۲- جلوگیری از تهییج و تحریک جنسی و خنثی نمودن لذایذ نفسانی
- ۳- کاهش چشمگیر مفاصد فردی و اجتماعی در جامعه اسلامی
- ۴- حفظ و استیفای نیروی کار در سطح جامعه اسلامی

- ۵- حضور معنوی گرایانه زنان و مردان در محیط اجتماعی
- ۶- کاهش تقاضای مد پرستی بانوان
- ۷- حفظ ارزش‌های انسانی مانند عفت، حیا و متانت در جامعه
- ۸- مصونیت زنان در همه زمان‌ها و مکان‌ها
- ۹- سلامت و زیبایی موقعیت اجتماعی و فرهنگی مردان و زنان جامعه اسلامی

یافته‌های تحقیق

فرضیه ۱: بین حجاب زنان و امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.

امنیت اجتماعی	حجاب	
۶۵۶**.	۰۰۰.۱	همبستگی پیرسون Sig. (۲-tailed)
۰۰۰.		
۱۰۰	۰۰۰.۱۰۰	تعداد
		امنیت اجتماعی
۰۰۰.۱	۶۵۶**.	همبستگی پیرسون Sig. (۲-tailed)
	۰۰۰.	
۰۰۰.۱۰۰	۱۰۰	تعداد

HO: بین حجاب زنان و امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارند.

H۱: بین حجاب زنان و امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.

با توجه به جدول بالا و مقدار Sig = ۰.۰۰۰ چون این مقدار از ۰/۵ کمتر است بین حجاب زنان و امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد. بنابراین فرض HO رد شده و فرض H۱ پذیرفته می‌شود.

فرضیه ۲: بین حجاب زنان و مزاحمت خیابانی رابطه وجود دارد

جدول آزمون همبستگی پیرسون

امنیت اجتماعی	حجاب	
۲۵۶* -۰۱۰۰	۰۰۰۰۱	همبستگی پیرسون Sig. (۲-tailed)
۱۰۰	۰۰۰۰۱۰۰	تعداد
۰۰۰۰۱	۲۵۶* -۰۱۰۰	مزاحمت خیابانی پیرسون Sig. (۲-tailed)
۰۰۰۰۱۰۰	۱۰۰	تعداد

HO: بین حجاب زنان و مزاحمت خیابانی رابطه وجود دارند.

H۱: بین حجاب زنان و مزاحمت خیابانی رابطه وجود دارد.

با توجه به جدول بالا و مقدار Sig = ۰۰۱۰۰ چون این مقدار از ۰/۵ کمتر است بین حجاب زنان و مزاحمت خیابانی رابطه وجود دارد. بنابراین فرض HO رد شده و فرض H۱ پذیرفته می شود.

فرضیه ۳: بین حجاب زنان و خشونت در محیط کار رابطه وجود دارد.

جدول آزمون همبستگی پیرسون

امنیت اجتماعی	حجاب	
۲۰۲* +۰۴۴	۰۰۰۰۱	همبستگی پیرسون Sig. (۲-tailed)
۱۰۰	۰۰۰۰۱۰۰	تعداد
۰۰۰۰۱	۲۰۲* +۰۴۴	خشونت در محیط کار پیرسون Sig. (۲-tailed)
۰۰۰۰۱۰۰	۱۰۰	تعداد

HO: بین حجاب زنان و خشونت در محیط کار رابطه وجود دارند.
 H1: بین حجاب زنان و خشونت در محیط کار رابطه وجود دارد.
 با توجه به جدول بالا و مقدار Sig = .۰۴۴ چون این مقدار از ۰/۵ کمتر است بین حجاب زنان و خشونت در محیط کار رابطه وجود دارد. بنابراین فرض HO رد شده و فرض H1 پذیرفته می‌شود.
 فرضیه ۴: بین حجاب زنان و خشونت در محیط عمومی رابطه وجود دارد.

جدول آزمون همبستگی پیرسون

امنیت اجتماعی	حجاب	همبستگی پیرسون	حجاب
.۲۰۲*	.۰۰۰	Sig. (۲-tailed)	
.۰۴۴.		تعداد	
۱۰۰	.۰۰۰.۱۰۰	خشونت در محیط عمومی	
		پیرسون	
	.۲۰۲*	Sig. (۲-tailed)	
	.۰۴۴.	تعداد	
	۱۰۰		
	.۰۰۰.۱۰۰		

HO: بین حجاب زنان و خشونت در محیط عمومی رابطه وجود دارند.
 H1: بین حجاب زنان و خشونت در محیط عمومی رابطه وجود دارد.
 با توجه به جدول بالا و مقدار Sig = .۰۴۴ چون این مقدار از ۰/۵ کمتر است بین حجاب زنان و خشونت در محیط عمومی رابطه وجود دارد. بنابراین فرض HO رد شده و فرض H1 پذیرفته می‌شود.

فرضیه ۵: بین حجاب زنان و سلامت روانی آن‌ها رابطه وجود دارد.

جدول آزمون همبستگی پیرسون

امنیت اجتماعی	حجاب	همبستگی پیرسون	حجاب
.۲۲۴*	.۱***	Sig. (۲-tailed)	
.۰۴۸		تعداد	
۷۸	.۱۰۰***	سلامت روانی	
	.۲۲۴*	Sig. (۲-tailed)	
	.۰۴۸	تعداد	
	۷۸		
.۱***			
.۷۸***			

HO: بین حجاب زنان و سلامت روانی آن‌ها رابطه وجود دارند.

H۱: بین حجاب زنان و سلامت روانی آن‌ها رابطه وجود دارد.

با توجه به جدول بالا و مقدار Sig = .۰۴۸ چون این مقدار از ۰/۵ کمتر است بین حجاب زنان و سلامت روانی آن‌ها رابطه وجود دارد. بنابراین فرض HO رد شده و فرض H۱ پذیرفته می‌شود.

نتیجه گیری

از گذشته تاریخ تا کنون؛ امنیت همیشه به عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای جوامع بشری مطرح بوده است. زیرا بدون امنیت، هیچ یک از نظام‌های اجتماعی شکل نگرفته و افراد بشر روی آرامش و آسایش را نخواهند دید.

در روزگار ما امنیت از زیر شاخه‌های متعددی برخوردار است که برخی از آن‌ها عبارتند از: امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، امنیت سیاسی، امنیت قضایی و ... در این میان مهم‌ترین بخش امنیت که تمامی سطوح یک جامعه را با خود درگیر می‌کند، امنیت اجتماعی است که بی‌توجهی، سهل‌انگاری، کوتاه آمدن پیرامون جوانب گوناگون آن یا عدم محاسبه برنامه‌ریزی‌های مهاجمان فرهنگی از بیرون مرزها و یا داخل کشور، موجب برهم خوردن معادلات پیچیده و موجود در هر جامعه‌ای می‌گردد و جبران آن بسیار

دشوار یا حتی غیر ممکن است.

بخش عمده‌ای از مباحث امنیت اجتماعی، مربوط به قشر عظیم بانوان است که نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. مصون سازی و در امان نگه داشتن این بخش از اجتماع، از انواع تعرض‌ها و آزارهای گفتاری، رفتاری و عملی توسط افراد یا گروه‌هایی از مردان که به دلیل گرایش به سوی هرزگی و فساد آشکار و پنهان، احترامی برای زنان قایل نیستند و آنان را به چشم ابزارهای هوسرانی خویش می‌نگرند، یکی از وظایف مهم دینی و حکومتی است، به شرط آن که خود زنان - در سنین و موقعیت‌های مختلف - نیز چنین تمایلی داشته و نسبت به لوازم آن، التزام حقیقی و پایبندی جدی از خود نشان دهند.

آنچه که به مقوله امنیت اجتماعی معنای ویژه‌ای می‌بخشد و آن را با اهمیت می‌کند، مسئله حجاب و پوشش بانوان است. پوشیدگی مناسب و شایسته‌ای که می‌تواند از شخصیت و جایگاه رفیع انسانی خانم‌ها، محافظت و مراقبت نماید.

بنابراین از مباحث بیان شده در این پژوهش، به خوبی رابطه حجاب و امنیت اجتماعی، آشکار می‌گردد و نمایان می‌شود که اسلام، جهت حفظ امنیت اجتماعی، طرفدار حجاب بیشتر و حداکثر بانوان به ویژه زنان و دختران جوان در بیرون از منزل، محیط کار و محیط‌های عمومی در مواجهه با نامحرم است.

با توجه به واقعیت‌های موجود از حجاب در جامعه، باید تمام ابزارهای فرهنگ ساز از قبیل کتاب، مطبوعات، و صدا و سیما به سوی ارزش‌های اسلامی که یکی از بارزترین آن‌ها رعایت پوشش و حجاب برتر و مطلوب و امنیت اجتماعی فراگیر است، هدایت شوند و همه افراد به مهم‌ترین وجهی رهنمون گردند.

برای رسیدن به این منظور باید فرهنگ حجاب در جامعه گسترش پیدا کند، و در این امر دولت، خود مردم، رسانه‌های گروهی می‌توانند نقش موثری بر ترویج حجاب داشته باشند، که در صورت تحقق این موضوع جامعه از خطرات حفظ و آسیب‌های اجتماعی کاهش می‌یابد.

پیشنهادات:

برای بهبود امنیت اجتماعی توصیه می‌شود:

- توجه ویژه به فریضه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یکی از اصول مترقی

- جمهوری اسلامی ایران در روابط متقابل اجتماعی، در راستای ایجاد و بهبود امنیت اجتماعی توسط مردم و مسئولین؛
- توسعه فرهنگ عفاف در اقشار گوناگون جامعه و تربیت و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز دستگاه‌های دولتی و مراکز آموزشی و تجاری؛
 - توجه به حفظ حدود و شعائر، اهتمام به ارزش‌ها در ادارات و ارگان‌ها به ویژه در حوزه مدیران؛
 - نظارت موثر بر فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی به منظور پرهیز از تبلیغ و ترویج روابط ناصحیح اجتماعی و از طرفی توسعه فرهنگ عفاف؛
 - اعمال شیوه‌های تربیتی موثر مبتنی بر شناخت صحیح از افراد و محیط، در محیط‌های آموزشی وابسته به آموزش و پرورش و آموزش عالی؛
 - انجام وظایف ضابطان و نهادهای نظارتی به شکل صحیح در رویارویی با مفاسد و ناهنجاری‌های اجتماعی؛
 - تأکید بر حفظ حدود ظاهری حجاب و استفاده نکردن از مدل‌ها و رنگ‌های نامناسب در اماکن عمومی؛
 - پرهیز از: ترویج لباس‌های نامناسب، استفاده از مدل‌های مبتذل و نمایش مظاهر غرب‌زدگی در فیلم‌های سینمایی و برنامه‌های تلویزیونی.

منابع

- اکبری، محمد رضا، (۱۳۸۵)؛ تحلیلی نو و عملی از حجاب در عصر حاضر، تهران.
- بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۱۰۴.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)؛ چارچوبی تازه بر تحلیل امنیت، ترجمه علیرضا طیب، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ترنر، جانانان (۱۳۷۳)؛ ساخت نظریه‌های جامعه‌شناسی، ترجمه عبدالعلی لهسایی زاده، شیراز: انتشارات نوید.
- ستوده، هدایت الله (۱۳۸۲)؛ آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)، تهران: انتشارات آوای نور، چاپ دهم.
- زین آبادی، مرتضی (۱۳۸۶)؛ جامعه‌پذیری حجاب، فصلنامه زنان، دوره ۱۰، شماره ۳۸.
- قرآن کریم (۱۴۱۲ ه. ق)؛ ترجمه محی‌الدین الهی قمش‌ای، قم: هجرت.
- محسنی تبریزی، علیرضا، (۱۳۸۳)؛ وندالیسم، تهران: انتشارات آن.
- مشکاتی، مهدیه (۱۳۸۱)؛ سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزه‌کاری نوجوانان، مجله انجمن جامعه‌شناسی، دوره ۴، شماره ۲.

